

En bibliotekar i Baltikum

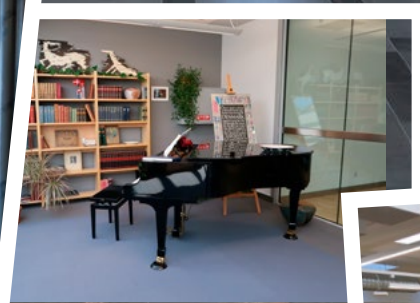

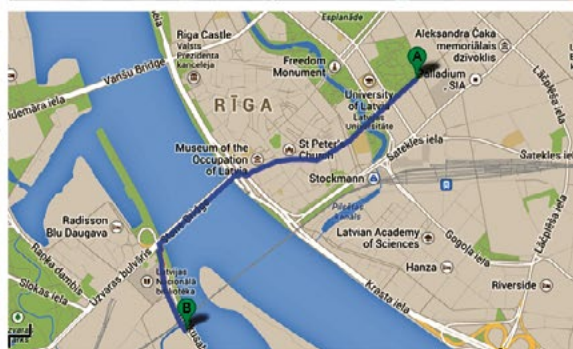
1622: ROOTSIS PROTESTANTLIK ÜLIKÜKOL

Tartu ülikooli asutas 1622. aastal Rootsi kuningas Gustav Adolf. Ülikooli asutas Tartu linn ja piirkondlikud. Ülikooli asutas Tartu linn ja piirkondlikud. Ülikooli asutas Tartu linn ja piirkondlikud.

1622: THE SWEDISH PROTESTANT UNIVERSITY

The university of Tartu was the earliest in terms of year in Europe at a time when Catholics and Protestants were locked in a struggle for power. The university was established in 1622, the year that the Swedes captured Tartu and northern Estonia from the Polish-Lithuanian Commonwealth. The university provided education in all sciences and helped promote the country's economic growth.

Dagbogsnoter fra redaktøren, Turen begyndte i Tallinn, fortsatte til Tartu, og endte i Riga, hvor vi begynder denne artikel.

Der var engang. Omkring 2014. Det var året hvor det nye lettiske nationalbibliotek åbnede, og på en eller anden måde blev sin egen historie ind i året, hvor hovedstaden Riga igen blev flettet ind i den europæiske kultur.

Bibliotekets meget specielle arkitektur og design er et meget markant element i Rigas skyline. Måske er det bare bibliotekaren i mig, men jeg har længe tænkt... hold da op! Riga, den bygning, den der bør man da se nærmere på.

Lysslottet i Riga

Et bjerg af glas. Myten om glasbjerget er en lettisk variant af Klods-Hans. Historien om prinsessen der sov på toppen af sit bjerg. Hun var forhekset og nogle skulle vække hende inden hun forsvandt i den evige søvn. Tre brødre satte sig for at ride op på toppen af bjerget og vække hende. Den yngste

og mest naive af brødrene nåede frem og reddede hende fra evighedens søvn og glemsel.

Det lyder lidt bekendt, lidt HC Andersen'sk. I den lettiske kultur blev sagnet efterfølgende et symbol på national og kulturel vækkelse, da det blev moderniseret og opført som teaterstykke i 1909.

Ni år senere, i 1918, erklærede Letland sig som selvstændig nation. For første gang.

Letland har en rig og turbulent kulturhistorie, men aldrig som eget folk. De har været underlagt tyskere, russere, svenskere, eller polakker, og helt frem til 1. verdenskrig var tysk fx officielt sprog i Riga.

Siden hen kom 2. verdenskrigs grusomheder og Hitler/Stalin-pagten og druknede Letland igen. Inden man i 1990 gik fra sovjetrepublik til det selvstændige Letland, som vi kender i dag.

Prinsessen blev vækket på toppen af sit glasbjerg. Hun bar den nye nation og bjerget blev symbolet på al den arkiverede kultur og viden, som letterne havde samlet og gemt igennem århundreders turbulens og undertrykkelse. Nu kunne det frit oplyse landet. Bjerget blev som et slot af lys, der steg op fra Daugava-flodens mørke.

I 2014 åbnede man det nye nationalbibliotek ved bredden.

Åbningen skete i forbindelse med at Riga var udnævnt til europæisk kulturby, og blev manifesteret ved at man en weekend inviterede alle bogelskere

til at lave en menneskekæde fra det gamle nationalbibliotek til den nye bygning. Kæden transporterede så bøger, fra hånd til hånd, fra det gamle bibliotek til det nye. Angiveligt deltog 15.000 i kæden med at flytte bøgerne de 2 km, som der var mellem bygningerne.

Jeg gik strækningen, så det passer meget fint. 2 kilometer. Hen over Daugava. Fra øst til vestsiden og det imponerende nye bibliotek.

Biblioteket er reelt 11 etager højt, med sin meget specielle struktur, de øverste er dog aflukket conference- og koncertområde. De 7 nederste er åbne og udgør det egentlige bibliotek med læsesale, udstillinger og samlinger.

Når man træder inden for i biblioteket, er det første man rammes af, ud over det meget åbne og indbydende modtagelsesområde, den enorme endevæg, der strækker sig alle syv åbne etager op. Bag glas er der opstillet og udstillet bøger. Bøgerne er alle doneret af... ja, bogelskerne igen.

Op til åbningen bad nationalbiblioteket alle der ønskede det, at indsende sin favoritbog med en lille privat hilsen. Alle de bøger som biblioteket modtog, står nu opstillet som endevæg. Folkets boghylde, blev den døbt.

Den skal ses, kan jeg tilføje for egen regning. Det er vanvittigt smukt. Der skulle stå omkring 7000 bøger på hylterne, på 50 forskellige sprog, donoreret fra alle verdens hjørner.

Kommer man i god tid, som studerende eller forsker, kan man få nogle eminente studiepladser med udsigt til Rigas gamle bydel. Studiepladser med udsigt.

På sjette sal finder man Det Danske Kulturinstitut, deres afdeling for de baltiske lande, har et lille kontor her. Det var vicedirektør, Amalie Sørensen, der førte mig på sporet af både menneskekæden og det gemte slot i Daugava.

Uden for biblioteket på plænen ned mod Daugava, på en bænk, sidder en ældre herre faststøbt og stirrer mod slottet af lys. Det er det lettiske svar på tyske Goethe eller engelske Shakespeare. Eller måske den danske Andersen. Sådan beskriver letterne ham selv.

Rainis hedder han (oprindeligt Janis Plieksans 1865-1929). Det var ham, som skrev teaterstykket om glasbjerg og den sovende prinsesse, og den kluntede yngstebor, der red hele vejen op på sin gyldne hest og vækkede hende var den evige søvn.

Det svenske universitet i Tartu

Der er godt 4 timers busrejse fra Riga til Tartu i Estland. Jeg tog forbi det omvendte hus uden for Tartu og rejste den modsatte vej.

Oprindeligt begyndte jeg i den estiske hovedstad Tallinn. Besøgte universitetsbiblioteket. Og konstaterede relativt hurtigt, at der nok var noget om snakken, når Tartu gerne vil fremstille sig selv som Estlands kulturelle og

åndelige hovedsæde. På den akademiske front.

Som turist er der alle mulige andre grunde til at besøge Tallinn. Absolut anbefalelsesværdig by, også langt ud over Den Danske Konges have og Dannebrog's himmelske nedfaldsspot ved ringmuren om den gamle by.

For en bibliotekar på en kort feltrejse lød Tartu dog på forhånd langt mere spændende. Estlands største akademiske bibliotek. Serviceorgan for landets største universitet. Et universitet der faktisk kan bryste sig af, at være Sveriges næstældste. Kun Uppsala er ældre.

Estland og det meste af det nuværende Letland var i århundreder, efter historien med Kong Valdemar og Dannebrog, var svensk. I 1632 grundlagde svenskerne universitetet i Dorpat, som er det svensk/tyske navn for Tartu. Med til historien hører, at universitetet blev flyttet og siden nedlagt, inden det igen opstod i 1802 som tysk universitet under russisk herredømme. Endnu en understregning af den historiske kompleksitet, som de lever med i nutidens Estland og Letland.

Det er i forbindelse med den tyske overtagelse, at universitetsbiblioteket oprettes og indrettes. Som en af del gamle domkirke. Domkirken står stadig, nu som halv ruin, men den intakte del der tidligere var bibliotek, er blevet

indgangen til et museum for selve universitetet.

Tartu har i dag knap 100.000 indbyggere, fire gange mindre end Tallinn, men huser det estiske nationalmuseum lige uden for byen og anser – i hvert fald – sig selv som en slags estnisk heartland.

Der er et relativt stort mindretal af etniske russere i Estland. Især i den nordøstlige del af landet, men også hørbart i Tallinn. Knap så meget i Tartu, som mere er en international universitetsby med 20.000 studerende ved forskellige fakulteter. Dog ikke alle beliggende i Tartu.

Selve universitetets hovedbygning er i centrum af byen, men campus-området udgøres af en større universitetspark på højene op til den gamle domkirke. I sig selv en vandretur værd. Der finder man også den astronomiske observa-

torium øverst og adgangen til andre fakulteter ned ad en gangsti med det bekendte navn Uppsala. Det nuværende universitetsbibliotek befinder på den anden side af parken, modsat universitetets hovedbygning.

Biblioteket flyttede fra domkirkens stueetage til den nuværende bygning i 1982. Et bibliotek af sin tid og sit sted. En betonbunker fra Sovjet-tiden. Ikke synderlig indbydende udefra, men det skal retfærdigvis siges at de indvendige faciliteter faktisk både er indbydende og lyse. Skindet bedrager en anelse. På den positive måde.

Samlingerne rummer rigtig mange ældre værker på tysk eller russisk qua bibliotekets fortid. De oprindelige svenske samlinger, der tilhørte det gamle Dorpat Universitet, er forlængst overført til Kungliga Biblioteket i Stockholm.

Tartu har sin historie. Tag en tur på universitetsmuseet, det er rigtig fint. Det er også nemt at finde et tog eller en bus til Riga.

Dengang da

Der var engang... sådan burde eventyr begynde. Og de bør altid ende godt. Men det var i de dage, hvor Europa igen skulle opleve krig, og den kom pludselig meget tæt på. Både i Estland og Letland.

Begge lande deler en fælles fortid med ukrainerne, som en del af det gamle Sovjetimperium. Putins blodige hænder havde ramt medier og hverdag. Mit hotel i Tartu havde lukket en hel etage, for at huse flygtningefamilier, og flyet til København fra Riga – omdirigeret over Oslo – var fyldt med ukrainske flygtninge.